

УДК 368:330.34(477)
JEL: D72; D78; G22

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2021.45.0.4505>

ПРАВОВІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Людмила Войтович¹, Дмитро Войтович²

¹Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: lyudmyla.voytovych@lnu.edu.ua

²Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
79007, м. Львів, вул. Клепарівська, 35
e-mail: voytovych.dmt@gmail.com

Вивчено підходи вчених до визначення чинників впливу на розвиток страхової системи. Досліджено основні класифікаційні ознаки чинників впливу на розвиток страхової системи, які вчені подавали у наукових працях. Зачислено до політичних чинників впливу на розвиток страхової системи: нормативну базу щодо регулювання страхової системи; відсутність законодавчих та нормативних актів щодо ведення діяльності окремих суб'єктів страхової системи; європейську правову базу; правопорушення у страховій системі; недосконалість захисту прав споживачів страхових послуг; страхове шахрайство. Проаналізовано основні види правопорушень у страховій системі, що слугують дестабілізатором її розвитку. Наголошено на загрозах, які несе страхове шахрайство. Запропоновано заходи для підвищення захисту прав споживачів страхових послуг.

Ключові слова: страхова система, правові чинники, нормативна база, правопорушення, захист прав споживачів, страхове шахрайство.

Постановка проблеми. Розвинута страхова система в країні є запорукою успішного функціонування фінансової системи та економіки в цілому. В умовах глобалізації питанню розвитку вітчизняної страхової системи приділяється все більше уваги. З метою покращення та ефективного розвитку страхової системи потрібно оцінити та проаналізувати вплив основних чинників, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на її розвиток, слугувати для неї, як стимуляторами, так і дестимуляторами. Окрім цього, правові чинники тісно пов'язані із політичними, що особливо актуально у площині розвитку страхової системи в нестабільній політико-правовій ситуації, оскільки мають пряму залежність із ними, виходячи із впливу страхової системи на соціальні та економічні процеси розвитку в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку страхової системи через вплив різноманітних чинників відображено у наукових працях таких вітчизняних учених, як: Бігдан І.А., Добрик Л.О., Єрмошенко А.М., Заєць О.М., Іонін М.Є., Пацурія Н.Б., Приказюк Н.В., Усова М.О. та ін. Зокрема, Реверчук С. К. та Яворська Т. В. аналізують якість страхового законодавства та показники визначення

його ефективності, вивчають стан правового забезпечення страхового бізнесу в регіонах, галузях, а також застосування нових інструментів правового регулювання страхової діяльності [1, с. 221-222]. У свою чергу, Плиса В. Й. пропонує створення особливого правового механізму, як форми регулятивної функція держави в галузі страхування [2, с. 211]. На важливості правового поля наголошує Демчишак Н. Б., досліджуючи розвиток фінтех-індустрії в Україні [3, с. 12]. Незважаючи на значні наукові здобутки вчених, окремі теоретичні аспекти розвитку вітчизняної страхової системи потребують подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення наявних теоретичних та практичних положень аналізу впливу правових чинників на розвиток страхової системи в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: проаналізувати підходи вчених до виділення чинників впливу на розвиток страхової системи, охарактеризувати вплив правових чинників на її функціонування та виділити основні загрози розвитку страхової системи.

У статті використано сукупність загальнонаукових методів дослідження, зокрема: аналіз та синтез – для систематизації підходів учених до класифікації чинників впливу на розвиток страхової системи, порівняння – з метою вивчення досвіду зарубіжних країн та визначення можливостей його адаптації до вітчизняних реалій, логічного узагальнення – для формування висновків щодо впливу правових чинників на розвиток страхової системи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вчені, досліджуючи чинники впливу на певний суб'єкт, зазвичай, розглядають їх за: джерелом походження – ендегенні та екзогенні; характером впливу – стимулятори та дестимулятори, інгібітори та каталізатори; характером виникнення – стихійні та організовані; рівнем сформованості – реальні та потенційні; ймовірністю виникнення – передбачувані та випадкові. Бігдан І.А. та Усова М.О. виділяють економічні, соціальні та організаційно-правові чинники впливу на розвиток страхового ринку [4, с. 1066]. Підтримуємо позицію Приказюк Н.В. щодо розгляду екзогенних та ендегенних чинників як каталізаторів чи інгібіторів розвитку страхової системи [5, с. 171]. Проте, не погоджуємося з автором щодо виділення у екзогенних чинниках лише трьох груп: політичних, соціальних та економічних факторів, оскільки цю класифікацію можна розширити і технологічними, правовими, географічними та екологічними чинниками. Близькою до наших поглядів є позиція Соболя Р. Г., який поряд з економічними факторами впливу на страховий ринок виділив політичні, етичні, етнічні, соціальні чинники, які, в основному, формують поведінку та мотивують основних суб'єктів страхового ринку [6].

При дослідженні чинників розвитку страхової системи необхідно враховувати наступні особливості:

- 1) появу наднаціональних органів та документів регулювання (міжнародних організацій);
- 2) інтеграцію страхової системи у світовий страховий простір, що може бути причиною посилення впливу зовнішніх чинників.

Вважаємо, що циклічність розвитку страхової системи пояснюється дією як внутрішніх (ендегенних), так і зовнішніх (екзогенних) чинників. Внутрішні чинники спричинені діяльністю суб'єктів всередині страхової системи. У свою чергу, зовнішні чинники є каталізаторами, що посилюють або пом'якшують наслідки існування структурних диспропорцій, до яких належать стан розвитку економіки, інші системи та їх структура, наявність позитивних і негативних явищ, властивих страховій системі, а також інтенсивність упровадження нових технологій у її функціонування. Потрібно

зазначити, що екзогенні та ендогенні чинники можуть виступати як каталізаторами розвитку страхової системи, так і його інгібіторами.

Розглянемо детальніше правові чинники впливу на страхову систему, які розкриємо через: недосконалість нормативної бази щодо регулювання страхової системи; недосконалість (відсутність) законодавчих та нормативних актів щодо ведення діяльності окремих суб'єктів страхової системи; європейську правову базу; правопорушення у страховій системі; недосконалість захисту прав споживачів страхових послуг; страхове шахрайство.

Для України характерною є недосконалість нормативної бази щодо регулювання страхової системи, що слугує інгібітором її розвитку, оскільки не створює жодних умов до її вдосконалення, не містить положень щодо визначення її особливостей з урахуванням специфіки страхової системи. В Україні наявна велика кількість підзаконних нормативних документів, що свідчить про розпорошеність правових норм. Чинне законодавство містить багато неточностей та розбіжностей, які мають негативний вплив на розвиток страхової системи.

Правове регулювання вітчизняної страхової системи ґрунтується на нормах Закону України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” [7]. Правова система Європейського Союзу (*Acquis communautaire*), яка включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ разом із вітчизняною правовою системою орієнтуються на законодавчі норми ЄС і рекомендації Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю і Організації економічного співробітництва та розвитку.

Інтеграція української правової системи у європейську дозволить громадянам мати доступ до ширшого асортименту страхових послуг та дисциплінуватиме суб'єктів страхової системи щодо виконання їх обов'язків перед страхувальниками. Вітчизняні державні органи влади задля ефективного регулювання та нагляду страхової системи мають співпрацювати з європейськими організаціями у питаннях, які містять суперечливі факти, з метою вироблення практичних рекомендацій для України, враховуючи особливості розвитку нашої держави. Міжнародне та європейське право має значний вплив на страхову систему в Україні, оскільки дозволить сформуванню концепцію стратегічного розвитку системи страхового законодавства України.

Вдало підкреслила важливість правової бази Пацурія Н.Б., зазначивши, що одним із найважливіших чинників розвитку страхового права та страхової діяльності, зважаючи на її велике соціально-економічне значення для нормального існування економіки країни, є становлення і розвиток нормативної бази, яка б відповідала змісту і завданням даного сегмента економіки, і забезпечувала задоволення інтересів усіх учасників страхових правовідносин [8, с. 38]. Частиною вітчизняного законодавства України щодо регулювання страхової системи є джерела міжнародного характеру, ратифіковані Верховною Радою, що дає можливість суб'єктам страхової системи застосовувати норми міжнародного права.

Правопорушення у страховій системі є дестабілізатором її розвитку в Україні. Найпоширенішими видами порушень законодавства у страховій системі є ухилення від сплати податків з прибутку шляхом віднесення до виробничих витрат страхових сум. Фінансовим правопорушенням у страховій системі є сплата менших за розміром

страхових платежів, аніж установлені страховою компанією за конкретним видом ризику.

Окремо потрібно виділити правопорушення фінансового характеру зі сторони співробітників страхових компаній та страхових посередників, оскільки вони можуть бути фактично незареєстрованими без ліцензій, і як досліджувала Єрмошенко А.М., продавати недійсні страхові поліси та не перераховувати зібрані страхові премії страховику, від імені якого вони діють [9]. Продаючи такі страхові поліси, страхові посередники отримують, окрім відсотка страхової компанії, повну суму страхової премії, внаслідок чого страховик втрачає свою вигоду та репутацію, тому що не надає вказаного у страховому договорі страхового захисту своєму клієнту. Правильно зауважила Добрик Л.О., що описана проблема пов'язана з відсутністю належної системи ліцензування та акредитації вітчизняних страхових посередників, оскільки в Україні страховим агентом може стати практично будь-яка особа [10].

Сьогодні можна зустріти найрізноманітніші схеми правопорушень у страховій системі, проте найпоширенішими вважаються у сфері страхування відповідальності власників автотранспорту з інсценуванням або фальсифікацією ДТП. Ще одним за популярністю є правопорушення у сфері особистого страхування: страхування туристів при завищенні цін на медичне обслуговування; медичне страхування у випадку неправдивих нещасних випадків; накопичувальне страхування.

Згідно досліджень Заєць О.М. найрозповсюдженішим кримінальним правопорушенням у страховій системі є шахрайські дії у страхуванні, чому значну увагу приділяють у США. За оцінками американських експертів, втрати від правопорушень у сфері страхування в США складають 100 мільярдів доларів в рік, 10% всіх претензій є шахрайськими [11, с. 132].

Вагомого значення в останні роки набуває індивід як споживач, тому захист прав споживачів страхових послуг повинен базуватися на високому рівні фінансової грамотності населення, страховій культурі, відкритій інформації в інтересах споживачів, ефективності системи реалізації та захисту їх прав. Задля цього потрібно впорядкувати спеціалізоване законодавство, що і зробив регулятор у 2021 році. Національний банк України визначив порядок нагляду за додержанням суб'єктами страхової системи законодавства про захист прав споживачів страхових послуг, затвердивши Постанову „Про затвердження Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням учасниками ринку фінансових послуг законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг” від 16 червня 2021, № 52. Це було першим кроком до прозорого та повного розкриття інформації з метою розуміння клієнтом можливих ризиків при укладенні договору страхування, встановлення санкцій для суб'єктів страхової системи у разі порушення прав споживачів. Підтримуємо позицію регулятора та вчених [12, с. 1066; 1, с. 138-139; 13, с. 143] щодо необхідності створення Інституту фінансового омбудсмена, який дасть змогу підвищити ефективність захисту прав споживачів страхових послуг шляхом створення нових інструментів, вестиме досудове вирішення спорів між суб'єктами страхової системи та їх клієнтами. У 2015 р. в Україні було зареєстровано громадську організацію „Український страховий омбудсмен”, засновниками якої стали юридичні особи, які мали на меті захищати права споживачів страхових послуг, що не можуть отримати страхове відшкодування. Інститут страхового омбудсмена доцільно розглядати як інструмент зменшення навантаження на судову систему та НБУ, що сприятиме підвищенню довіри до страхової системи та страхової культури.

Велику загрозу для функціонування страхової системи становить страхове шахрайство. Українські страхові компанії тіньові схеми реалізують за допомогою механізмів, які використовувалися у різні роки й були породжені, насамперед, прогалинами як у страховому, так і у податковому законодавстві. Тому боротьба із відмиванням грошей суб'єктами страхової системи має здійснюватися комплексно – на міжнародному рівні, на рівні держави, на рівні кожного окремого суб'єкта. В Україні застосовувати тіньові схеми можуть: спеціально створені фіктивні підприємства, які користуються послугами страхових компаній задля приховування нелегально отриманих доходів та свого справжнього походження. Це фінансово-промислові групи, які найчастіше використовують страхові компанії для переведення капіталу за кордон; підприємства, пов'язані з державними органами, що освоюють бюджетні кошти; представники середнього бізнесу та страхові компанії – співучасники злочину, інші суб'єкти страхової системи, дії котрих можуть спрямовуватись на приховування факту незаконної легалізації грошей шляхом ухилення від обов'язкових процедур контролю [14, с. 93].

За результатами дослідження компанії Ernst & Young у рамках укладеного Меморандуму про співробітництво з Міністерством економіки, України, Національним банком України та Державною службою статистики України, яке здійснювали у 33 країнах світу у 2018 р. частка вітчизняної економіки у розмірі 23,8 % від ВВП (846 млрд гривень) перебувала в тіні. До прикладу, у таких країнах, як Польща, Словенія, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, Боснія та Герцоговина цей показник був у межах 10,1-26,9% [15].

Звертаємо увагу, що вагомим пріоритетом у боротьбі з корупційним чинником розвитку страхової системи повинна стати фінансова інклюзія, яка дозволяє залучати усі верстви населення до страхової системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи. За даними міжнародних досліджень, рівень фінансової інклюзії впливає на економічне зростання країни, розвиток страхової системи та на життя громадян – при збільшенні рівня фінансової інклюзії на 10%, налагоджується зростання ВВП країни приблизно на 0,3%, що для України становить понад 9 мільярдів гривень [15].

Вважаємо, що детінізація економіки в цілому, та страхової системи, зокрема, залишається першочерговим завданням для України. Але ефективним рішенням в цьому напрямі, за рекомендацією Міністерства економіки України, повинна бути злагоджена робота бізнесу, Уряду, Національного банку та усіх інших зацікавлених державних органів. Зниження обсягів тіньової економіки сприятиме зростанню загального рівня економіки та розвитку страхової системи в Україні. Від прозорого ведення бізнесу зростатиме база оподаткування, що призведе до зростання надходжень до державного бюджету.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі нашого дослідження, визначено сутність правових чинників та виокремлено основні їхні, які мають найбільший вплив на розвиток страхової системи, та подана їх характеристика; проаналізовано основні правопорушення у страховій системі; вивчено тіньові схеми та механізми, якими користуються страхові компанії з метою приховування доходів, отриманих нелегальним шляхом; запропоновано застосування норм міжнародного права для розвитку вітчизняної страхової системи та захисту прав споживачів страхових послуг.

Перспективою подальших досліджень є аналіз інших груп чинників впливу на розвиток страхової системи в Україні через модель PEST-аналізу, що дозволить всебічно оцінити ступінь впливу екзогенних чинників.

1. Реверчук С. К., Яворська Т. В. Особливості правового регулювання страхового бізнесу в Україні та країнах ЄС. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.9. 216-222. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/osoblivosti-pravovogo-regulyuvannya-strahovogo-biznesu-v-ukrayini-ta-krajinah-es> (дата звернення: 14.11.2021).
2. Плиса В. Й. Модель державного регулювання страхового ринку в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.10. 209-215. URL : https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_10/209_Plysa.pdf (дата звернення: 14.11.2021).
3. Демчишак Н. Б., Хильченко М. О. Стартап-екосистема: інституційні та фінансові аспекти стимулювання розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. 5-13. DOI: 10.32702/2306_6814.2021.13-14.5. (дата звернення: 14.11.2021).
4. Бігдан І. А., Усова М. О. Сучасний стан та вектори розвитку ринку страхування життя України. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63).1063-1068.
5. Приказюк Н. В. Розвиток страхової системи України. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2017. 535 с.
6. Соболев Р. Г. Розвиток страхового ринку України в умовах світової фінансової кризи. *Державне будівництво*. 2009. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_19 (дата звернення: 15.09.2021).
7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : *Закон України* від 18.03.2004 № 1629-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 16.09.2021).
8. Пацурія Н. Б. Джерела страхового права. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2013. № 96. 36-39. URL : <https://coordynata.com.ua/dzerela-strahovogo-prava> (дата звернення: 20.09.2021).
9. Єрмошенко А. М. Страхове шахрайство як джерело виникнення загроз у взаємодії страховиків і банків. *Збірник наукових праць ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54055/5/Yermoshenko_insurance_fraud1.pdf (дата звернення: 10.09.2021).
10. Добрик Л.О. Виявлення і розкриття шахрайських схем у сфері страхування як невід'ємний елемент забезпечення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2016. №4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4900> (дата звернення: 5.09.2021).
11. Заєць О. М. Протидія правопорушенням у сфері страхування: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2014. 1 (30). 130-134.
12. Ротова Т. А. Страховий омбудсмен: світовий досвід та вітчизняні реалії. Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 квіт. 2016 р.). – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 138-139.
13. Недеря Л. М. Система гарантування вкладів в Україні та за кордоном. Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 квіт. 2016 р.). – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 143-145.
14. Яворская Т. В., Чиж Л. М. Особенности финансового мониторинга страховых компаний в Украине. *Вестник Казахского экономического университета им. Т. Рыскулова*. 2014. №1. 92-99.

15. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП – або 846 млрд гривень – перебуває в тіні / Міністерство економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b2fe7b9f-4e8a-487f-b3f7-ecd29c1c79c6&title=DoslidzhenniaTinovoiEkonomikiVUkraini-MaizheChvertVvpAbo846-MlrdGrivenPerebuvaVTini> (дата звернення: 23.09.2021)

References

1. Reverchuk S. K., Yavorska T. V. (2009). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання strakhovoho biznesu v Ukraini ta krainakh EU [Features of legal regulation of insurance business in Ukraine and EU countries]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Vol. 19.9.* 216-222. Retrieved November 14, 2021, from <https://cyberleninka.ru/article/n/osoblyvosti-pravovogo-regulyuvannya-strakhovogo-biznesu-v-ukrayini-ta-krayinah-es> [in Ukrainian]
2. Plysa V. Y. (2010). Model derzhavnogo rehuliuвання strakhovoho rynku v Ukraini [Model of state regulation of the insurance market in Ukraine]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Vol. 20.10.* 209-215. Retrieved November 14, 2021, from https://nv.ntu.edu.ua/Archive/2010/20_10/209_Plys.pdf [in Ukrainian]
3. Demchyshak N. B., Khylichenko M. O. (2021). Startup-ekosystema: instytutsiini ta finansovi aspekty stymuliuвання rozvytku v Ukraini [Startup ecosystem: institutional and financial aspects of stimulating development in Ukraine] *Investments: practice and experience. Vol. 13-14.* 5-13. Retrieved November 14, DOI: 10.32702/23066814.2021.13-14.5 [in Ukrainian]
4. Bihdan, I. A., Usova, M. O. (2018). Suchasnyi stan ta vektory rozvytku rynku strakhuvannya zhyttia Ukrainy [Current state and vectors of the life insurance market development of Ukraine]. *Young scientist. Vol. 11 (63).* 1063-1068 [in Ukrainian].
5. Prykaziuk, N. V. (2017). Rozvytok strakhovoi systemy Ukrainy [Development of insurance system of Ukraine]. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora ekonomichnykh nauk za spetsialnistiu 08.00.08 – hroshi, finansy i kredyt. – Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kyiv. 535 s. [in Ukrainian].
6. Sobol, R. H. (2009). Rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh svitovoi finansovoi kryzy [Development of the insurance market of Ukraine in the conditions of the world financial crisis]. *State building. Vol. 2.* Retrieved September 15, 2021, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_19 [in Ukrainian].
7. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: *Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1629-IV (2004)*. Retrieved September 16, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> [in Ukrainian].
8. Patsuriia, N. B. (2013). Dzherela strakhovoho prava [Sources of insurance law]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Vol. 96.* 36-39. Retrieved September 20, 2021, from <https://coordynata.com.ua/dzherela-strahovogo-prava> [in Ukrainian].
9. Iermoshenko, A. M. (2009). Strakhove shakhraistvo yak dzherelo vynyknennia zahroz u vzaiemodii strakhovykiv i bankiv [Insurance fraud as a source of threats in the interaction of insurers and banks]. *Collection of scientific works of Ukrainian Academy of Banking of the NBU*. Retrieved September 10, 2021, from https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54055/5/Yermoshenko_insurance_fraud1.pdf [in Ukrainian].
10. Dobryk, L. O. (2016). Vyavlennia i rozkryttia shakhraislykh skhem u sferi strakhuvannya yak nevidiemnyi element zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky [Detection and disclosure of fraudulent schemes in the field of insurance as an integral

- element of economic security]. *Effective economics. Vol. 4*. Retrieved September 5, 2021, from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4900> [in Ukrainian].
11. Zaiets, O. M. (2014). Protydiia pravoporushenniam u sferi strakhuvannia: porivnialno-pravovyi aspekt [Counteraction to insurance offenses: comparative legal aspect]. *Legal Bulletin. Vol. 1*. (30). 130-134 [in Ukrainian].
 12. Rotova, T. A. (2016). Strakhovyi ombudsmen: svitovyi dosvid ta vitchyzniani realii [Insurance Ombudsman: world experience and domestic realities]. *Finansova polityka u systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : tezy dop. vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 13–14 of April, 2016)*. – Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 138-139 [in Ukrainian].
 13. Nideria, L. M. (2016). Systema harantuvannia vkladiv v Ukraini ta za kordonom [Deposit guarantee system in Ukraine and abroad]. *Finansova polityka u systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : tezy dop. vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 13–14 of April, 2016)*. – Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 143-145 [in Ukrainian].
 14. Iavorskaia, T. V., Chyzh, L. M. (2014). Osobennosti fynansovoho monytorynha strakhovykh kompanii v Ukraini [Features of financial monitoring of insurance companies in Ukraine]. *T. Ryskulov Bulletin of the Kazakh Economic University. Vol.1*. 92-99 [in Russian].
 15. Doslidzhennia tinovoi ekonomiky v Ukraini: maizhe chvert VVP – abo 846 mlrd hryven – perebuvaie v tini [Study of the shadow economy in Ukraine: almost a quarter of GDP - or 846 billion hryvnia - is in the shadows] (2020). *Ministry of Economy of Ukraine*. Retrieved September 23, 2021, from <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b2fe7b9f-4e8a-487f-b3f7-ecd29c1c79c6&title=DoslidzhenniaTinovoiEkonomikiVUkraini-MaizheChvertVvpAbo846-MlrdGrivenPerebuvaVTini> [in Ukrainian].

LEGAL FACTORS OF INFLUENCE ON THE INSURANCE SYSTEM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Lyudmyla Voytovych¹, Dmytro Voytovych²

¹Ivan Franko National University of Lviv,
79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18

e-mail: lyudmyla.voytovych@lnu.edu.ua

²Lviv State University of Life Safety

79007, Lviv, Kleparivska St., 35

e-mail: voytovych.dmt@gmail.com

Abstract. The approaches of scientists to determine the factors influencing the development of the insurance system are studied. Scientists propose to consider them by the source of origin – endogenous and exogenous; the nature of the impact – stimulants and destimulants, inhibitors and catalysts; nature of origin – spontaneous and organized; level of formation – real and potential; probability of occurrence – predictable and random. The main classification features of the factors influencing the development of the insurance system, which scientists have presented in scientific papers, have been studied. It included in the political factors influencing the development of the insurance system: the regulatory framework for regulating the insurance system; lack of laws and regulations on the activities of individual entities of the insurance system; European legal framework; offenses in the insurance system; imperfect protection of the rights of consumers of insurance services; fears

of fraud. The main types of offenses in the insurance system that serve as a destabilizer of its development are analyzed. The most common types of violations of the law in the insurance system are tax evasion by allocating insurance costs to production costs. A financial offense in the insurance system is the payment of smaller insurance payments than those set by the insurance company for a particular type of risk. The threats posed by insurance fraud are emphasized. Measures are proposed to increase the protection of the rights of consumers of insurance services. Protection of the rights of insurance services consumers should be based on a high level of financial literacy of the population, insurance culture, open information in the interests of consumers, the effectiveness of the system of implementation, and protection of their rights. In order to effectively regulate and supervise the insurance system, domestic state authorities should cooperate with European organizations on issues that contain contradictory facts, in order to develop practical recommendations for Ukraine, taking into account the peculiarities of our state's development.

Keywords: insurance system, legal factors, regulatory framework, offenses, consumer protection, insurance fraud.

Стаття надійшла до редколегії 01.10.2021
Прийнята до друку 24.11.2021